

hæreditare concupiscimus, ad ejusmodi ignis accep- A obtulit et ipsi paremus, et absque dubio in signum
tionem, in quantum possumus, anhelare debemus. accipiendæ hæreditatis qualem desideramus ignem
Qualem hostiam patriarcha, et eo ordine quo ipse. accipiemus.

TRACTATUS DE GEMINO PASCHATE.

SERMO IN RAMIS PALMARUM.

Geminum pascha colimus, geminum sane celebrare debemus. Primum est illud, quod vulgo solet floridum dici, de quo et modo compellimur aliqua pro tempore loqui. Sed quem, quæso, de tali tempore loqui non oblectet? quem ejus amœnitas in sui laudem non excitet, vel ad amorem inflammet? O tempus amœnum, tempus acceptum, tempus floridum! Tempus amœnum, quod florum multiplici varietate distinguitur; tempus acceptum, quod græto circumquaque odore respergitur. Cui, quæso, gratum vel acceptum non sit, cum jam veraciter dici possit: *Jam enim hiems transit, imber abiit et recessit: flores apparuerunt: Vinee florentes odorem dederunt*? (*Cant. II.*) Cui non libeat in ejus laude illud apostolicum exclamare: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis*? (*II Cor. VI.*) Acceptabile utique tempus, quod floribus ornatur; nec minus salubre de quo et fructus speratur. Absque omni ambiguitate si non præcedat floridum tempus, frustra, et spe vana fructus exspectamus. Præcedat ergo pascha florigerum, ut subsequatur pascha fructiferum. Hoc geminum pascha debemus sane festivum ducere, et cum omni celebritate suscipere. Vis nosse apertius quid sit quod dicere velimus? Nosti, ut arbitror, quia pascha transitus interpretatur, et a transitu Domini pascha nominatur. Quid ergo dicimus pascha floridum, nisi transitum honestum et gratum? Quid autem pascha fructiferum, nisi transitum jucundum et omni gaudio plenum? Accipe ergo geminum transitum utrumque gratum, utrumque honestum. Primum est ut transeamus de malitia ad justitiam, secundum est ut transeamus de miseria ad gloriam. Fratres, quid ad hæc dicimus, vel quales esse putamus hujusmodi transitus? Quale, quæso, erit transire de iniquitate ad bonitatem, transire de calamitate ad beatitudinem? Primus transitus ad pascha primum, secundus pertinet ad pascha secundum. Videtis, obsecro, quam libenter et gratanter debeamus hujusmodi tempus festivum ducere, et solemniter celebrare. Et quidem pascha illud secundum, omnes in commune diligimus et pariter affectamus. Sed nunquid primum illud eadem devotione suscipitur, vel pari studio celebratur? Utinam omnes tam studerent esse boni quam affectant esse beati, vere tunc futuri tam beati quam boni! Utinam tam affectarent omnes justorum primordia, quam optant extrema! *Moriatur*, ait Balaam, *anima mea morte justorum, et fiant novissima mea horum similia* (*Nam.*

xxiii), sed qui volunt habere justorum novissimis similia, studeant habere eadem primordia. Floreant interim per justitiam et fructum capient ex ea, vitam æternam. De vita justa, vita æterna; de vita bona, vita beata; de tali flore, fructus talis; de vita perfecta, vita perennis. Omnis arbor ex fructu suo cognoscitur. Non est arbor mala, quæ facit fructus bonos. Si arbor bona, et fructus ejus boni, et flores ejus grati. Sed semper necesse est flores præcedere ut fructus sequantur, alioquin sine præcedentibus floribus frustra sperantur. Præcedat ergo pascha floridum, ut sequatur pascha fructiferum; transeamus interim de inhonestate ad honestatem, ut postmodum transeamus de infelicitate ad felicitatem. Si adhuc mali sumus, transeamus de malo ad bonum; si boni, transeamus de bono in melius, et per melius in optimum et fecimus pascha floridum.

Cur, quæso, homines in hoc pascha florido conveniunt, nisi ut processionem pro more faciant? Nonne ipsum procedere est transire et pascha facere? Et ipsum quidem pascha tunc floridum facimus si ordinate et ad honestiora transimus, et processionem quidem pulchram facimus si in bono proficimus. Quam pulchram, quam speciosam putamus processionem ire de virtute in virtutem, qui retro sunt oblivisci et in anteriora extendi? O quales flores, veræ virtutes! Sternamus itaque viam nostram floribus talibus, et per florida virtutum transeamus, munde et honeste procedamus, ut processionem nostram pulchram et gratam faciamus et pascha floridum digna celebritate perficiamus. O quam mundam, quam jucundum erit per flores ire et per virtutum amœna transire, per crocum charitatis, per liliu castitatis, per passionis rosam et humilitatis violam! O quam laudabile, o quam amabile gratum odorem undique spargere, et opinionis suæ fragrantiam circumquaque diffundere, et ad jucundum processionis suæ spectaculum undique accurrentium animos attrahere et ad probitatis suæ exemplum intuentium animos provocare! Hæc itaque est processio prima, et pertinet ad pascha primum: nam est et alia, et ipsa pertinet ad pascha secundum. Processio prima, promotio ad perfectionem bonitatis; processio secunda, promotio ad plenitudinem beatitudinis. Geminam processionem Christus fecit, geminam sane facere nos voluit: *Exivi, inquit, a Patre, et veni in mundum; iterum relinquo mundum, et vado ad Patrem* (*Joan. xvi*). A summo caelo egressio ejus, hæc est processio prima; et occurus ejus usque ad summum ejus, hæc est processio

secunda. Primo descendit, postea ascendit. Prima processio est humiliationis, secunda est exaltationis. Si vere Christiani sumus Christum imitari debemus. Qui enim se dicit in Christo manere, debet sicut Christus ambulavit et ipse ambulare. Primo humiliemur cum Christo ut postmodum exaltemur cum Christo. Humiliamini interim sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in die iudicii, in tempore adventus Domini nostri Jesu Christi. Sequamur itaque Christum interim qua ivit in terris, ut tandem sequi mereamur qua ivit in caelis: *Oculi sapientiae in capite ejus (Eccl. 1)*. Si sapiens es, qui Christum caput habes, ad ipsum respicere debes. Itineris ejus vestigia attende et virtute qua potes sequi contende. Vide ergo quomodo processit, vel qua te via praecessit certe paschalis ista hodiernae festivitatis processio, quae generaliter sit ex operum ejus recordatione, vel imitatione processit. Attende ergo quam ejus processionem tibi evangelista describat, vel quam tibi imitandam proponat. Videamus ergo unde incipit, videamus quo perrexit, videamus qua transit, videamus quomodo processit: hoc est quod dicere volo, quod te attendere moneo: unde, et quo, qua et quomodo processionem suam Christus fecerit. Unde incipit? A Bethania (*Joan. 11; Matth. 21; Marc. 11; Luc. 19*). Quo tendit? In Jerusalem. Qua transit? Per montem Oliveti. Quomodo venit? In asino. A Bethania itaque iter suum incipit, et in Jerusalem perrexit, in asino sedens et per Olivetum transiens, haec est processio Christi, quam imitari debent Christiani. Ecce quo ordine, ecce quali itinere, in Jerusalem ire debemus; ecce ad quem finem in omni eo quod agimus tendere debemus. Servate, fratres, unitatem fidei in vinculo pacis, et in Jerusalem estis, et qualem Christus docuit processionem consummastis. Nam Jerusalem, ut nostis, interpretatur *visio pacis*. Ecce, fratres, quid est ad quod hortari vos volumus, ut pacem quaeramus, pacem apprehendamus, pacem custodiamus. Declina a malo et fac bonum, et qualem processionem Christianum decet inchoasti; inquire pacem, et persequere eam, et ad Jerusalem venisti, et processionem consummastis. Denique quantum in nobis est, habeamus pacem cum omnibus, et in Jerusalem sumus, habemus sane alios superiores, alios inferiores, alios autem pares. Habeamus ergo pacem cum superioribus, pacem cum inferioribus, pacem cum paribus, et habemus pacem cum omnibus, et usque ad Jerusalem pervenimus. Primum itaque et per necessarium per omnem modum, ne perturbemus pacem praetorum nostrorum quibus Domino est dictum: *Qui vos audit me audit, et qui vos spernit me spernit (Luc. 10)*. Parati simus omni hora ad omnem obedientiam, et absque dubio habemus cum praetis nostris pacem plenam. In quo, quaeso, erga nos perturbari possunt, si nolumus omne quod nolunt, et volumus omne quod volunt? Si ergo volumus ad Jerusalem tendere, et pacem veram obtinere, oportet ab obedientia incipere, et

iter pacis a Bethania inchoare. Nam Bethania interpretatur *domus obedientiae*.

Sed nec illud hic praetereundum puto quod tamen breviter admonere volo, quod alii nobis sunt superiores potestate, alii autem dignitate, illi officio, isti merito. Illi praesunt quibusdam gradibus honoris et potestatis, isti praecellunt quibusdam proventibus sapientiae, et sanctitatis; illos perfecit electio humana, istos extulit ordinatio divina. Cogita ergo quale sit, illos vereri quos praetulit humana institutio, et hos nolle venerari quos singulariter magnificavit divina dispositio. Si debito honore venerandi digni sunt qui merito sanctitatis in sempiternum nos aeterna exaltatione praecellunt? Hinc est quod boni praetati hujusmodi subjectos cum magno honore venerantur, quibus tamen quibusdam, ut dictum est, praetationum gradibus principantur. Primo igitur et praecipue satagendum est, ut habeamus pacem cum omnibus nobis superioribus, sed nec hoc sufficere debet, nisi studeamus servare vinculum pacis, etiam cum inferioribus et infirmioribus. Superiores delinire debemus obsequendo et obediendo, inferiores infirmitati eorum compatiendo et subveniendo. Superioribus obedientia exhibenda, inferioribus misericordia impendenda. Ergo a Bethania iter inchoandum, sed per Olivetum transcundum. Nam et *δλεω* apud Graecos *misericordiam* sonat, et ipsum oleum opera pietatis designat. Per montem itaque Oliveti transimus, cum infirmioribus quibuscunque pietatis operam impendimus, cum eorum infirmitati compatiuntur potius quam irascimur vel indignamur. Certe vides quantum hoc valeat ad infirmorum pacem obtinendam, et ad animi tui tranquillitatem possidendam. Qui enim turbatur et indignatur ad omnem offensam quam videt, quando, quaeso, pacem inveniet? quando, obsecro, veram animi tranquillitatem obtinebit, vel saltem obtinendam sperabit? Semper in infirmioribus inveniet quod jure reprehendat, quod misericorditer tolerari debeat. Alioquin infirmi non essent qui infirmitatis nihil haberent. Profectus itaque nostri promotio vel processio per montem Oliveti fiat, et pietas nostra in immensum excrescat, ut magnitudinis jure justus dici queat, ut discamus infirmorum non tantum minima, sed etiam maxima cum animi tranquillitate tolerare, et proximorum infirmitatem non solum corporalem sed etiam spiritalem patienter et cum pietate sustinere. Profecto si haec agimus, jam Hierosalem appropinquamus, et pacis plenitudinem eo vicinius attingimus, quo obedientiae et misericordiae perfectionem altius apprehendimus.

Puto quia jam opus erit asinum quaerere, et inter ejusmodi virtutum insignia humilitatis sibi praesidium vindicare; sic et Christus Jesus cum appropinquarent Hierosolymis asinum sibi adduci fecit, et super ipsum sedit. Scimus autem omnes asinum esse animal sordidum et vile, mansuetissimum saepe,

sed pene præ cæteris omnibus contemptibile : humilitatis itaque, ut arbitror, formam gerit, per quam animus sibi ipse vilescit, et in contemptum venit. Et quidem sine hujusmodi animali poterit forte processio nostra fore spectabilis, non tamen absque dubio sine eo erit, vel esse poterit usque adeo admirabilis. Quis, obsecro, non digne miretur choris præcedentium et hinc inde psallentium asinum interesse, et inter tam gloriosos, solemnesque apparatus tam sordidum animal apparere? Certe quantum ad me atinet in meis quidem oculis mirabilius apparet, hominem pontificalibus indutum in asino sedere, et inter ejusmodi insignia tale subsellium non erubescere, quam illud cunctis pene dulce lignum in manibus portare quam mitram in capite, vel pallium in humeris gestare. Nec novum sane, nec mirum de virtutibus gloriari, sed illud magnum atque mirandum inter summa quæque ornamenta virtutum asinum non dedignari, humilitatis bono firmiter inhærere, unum eundemque hominem aliis omnibus mirabilem soli sibi contemptibilem apparere. Hoc ordine sane processionem nostram mirabilem facimus, si inter obedientiæ et misericordiæ fastigia humilitatis modestiam non deserimus; hac sane arte poterimus pares nostros nobis conciliare, si summa cum diligentia studeamus semper novissimum locum tenere, illos nobis venerationis officio, et honoris loco sine simulatione præferre, imo et præferendos esse veraciter credere, et sibi persuadere, et aliis persuaderi velle. Vides certe quia in hoc negotio opus habemus, quod pene nobis excidit, ex asina, et ejus pullo. Duo sunt, humilitas et humiliatio : humilitas in asina, humiliatio designatur in pullo. Pullus ex asina nascitur, et ex humilitate humiliatio vera oritur; humilitas interior, humiliatio exterior; humilitas in corde, humiliatio in actione, humilitas pertinet ad affectum, humiliatio autem ad actum. Sola autem humiliatio illa necesse est vera sit, quæ ex humilitate descendit. Qui infirmitatem suam veraciter agnoscit, et in oculis suis sibi ipse vilescit jam asinam in suam quasi præsentiam adduxit. Sed si non oculis hominum se humiliare vel contemptibile apparere erubescit, matrem quidem præsentem habet, sed usque adhuc puli præsentia caruit. Si te exterius humilias, sed magnum aliquid de te existimas, pullum habes, sed matrem non habes. Adducamus itaque asinam et pullum cum ea, ut veraciter humiles sumus in mente, et veram humilitationem exhibeamus in actione. Alioquin si te facte humilias, et fraudulenter incedis, eum, secundum prophetæ sententiam : *Compulsus fueris transire flumina, discooperire crura, absque dubio turpitudine tua revelabitur (Isa. XLVII)*, eo quod nihil opertum sit quod non reveletur.

Studeamus ergo veraciter humiles esse, et veraciter humiles apparere, et hoc ordine, ut arbitror, poterimus pares nostros nobis conciliare. Constat namque quia inter pares maxime nasci solet invidia, et ex invidia discordia? Sed si in asino, ut dictura

A est, sedemus, et infimum inter eos, et vilem quemdam, et abjectum locum tenemus, invidiæ fomitem amputamus. Absque dubio vera humiliatio non solummodo pacem inter pares reformat, sed etiam cum superioribus et cum inferioribus confirmat. Vide ergo quale sit tale subsellium quærere, et si opus fuerit etiam de longinquo adducere. Aliis namque facile assumitur de proximo, aliis autem adduci oportet de longinquo. Qui enim adhuc enormiter vivunt, et erubescenda committunt, salis ad manum inveniunt unde erubescant, et humiliare se debeant. Qualis fuit publicanus ille qui erubescere vel oculos suos in cælum levare non audebat. Sed qui in vita sua nil erubescendum invenit, quales esse credo qui de Bethania veniunt et per Olivetum transeunt qui pascha floridum faciunt, et viam suam virtutum floribus sternunt, necesse habent, ut arbitror, asinum de longinquo adducere, et humilationis suæ materiam vel de pristina vite lapsu vel de futura vite statu assumere. Sic et Paulus eo quod ad manum non haberet unde sibi de proximo asinum assumeret, quoniam sibi nihil conscius esset, ad antiquæ conversationis viam considerationis suæ exploratores misit et inde sibi humiliandi materiam ascivit. Audi unde sibi asinum adducat, vel quam humilem sibi dejectionis locum eligat, cum dicat : *Ego minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei (I Cor. xv)*; sed quid ille facturus est qui cum beato Job dicere potest : *Neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea (Job xxvii)*, profecto qui ejusmodi est, non habet unde asinum adducat de his quæ jam post tergum reliquit, quia unde sibi vileseat de præterita conversatione non invenit. Sed ecce habet quid faciat, ante faciem suam mittat modum summæ perfectionis quam nondum apprehendit ad quam attendat. Attendat autem quæ sit illa perfectio angelicæ puritatis, quæ illa consummatio angelicæ integritatis, et absque dubio in castello quod contra se est imperfectionis suæ modum ex comparatione colligere potest. Consideret quæ sit illa futuræ vite puritas, vel qualis ejus integritas, quam sit pura ab omni male, quam sit integra in omni bono, pura ab omni corruptione, integra ab omni imperfectione, et puto quia in hoc gemino ministerio asinum sibi adducere valeat, et invenire unde se veraciter humiliare debeat. Profecto tutum non erit sine hujusmodi humilii subsellio pueris Hebræorum occurrere, ac clamantibus illis undique : *Euge, euge*, eo quod pueri sint, et idcirco discernere non possunt, quos, quando, vel quomodo debeant laudare. Tale, ut arbitror, subsellium voluit nos Apostolus quærere, cum admoneret nos de nobis non alta sapere : *Non alta, inquit, sapientes, sed humilibus consentientes (Rom. xii)*. Hic est processiois modus quem Christus tenuit, quem utique et nos tenere volumus. *Vultis apertius noscere, quia a Bethania venit, et quia in omni, quod egit obedientiam tenuit : Non veni, inquit.*

facere voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me Patris (Joan. vi). Et Apostolus protestatur: *Quod factus sit obediens usque ad mortem, mortem autem crucis (Philipp. ii).* Utique et per montem Oliveti transiit, et ex morte sua quam pro nobis sustinuit, quantum nos diligeret ostendit. Majorem enim charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Vultis scire quomodo in asino sedit, vel quam humilis venit, cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo. Sed quod per omnem ejusmodi viam in Hierusalem tendat, quis ignorat nisi forte quem latere valeat, quod ipse sit pax nostra, quæ fecit utraque unum, medium parietem maceræ solvens inimicitias in carne sua lege mandatorum decretis evacuans. Ecce quomodo Christus transit, ecce qualibus floribus viam suam stravit ut pascha floridum faceret et per virtutum: moena transiret. Ecce qualis fuit Christi processio. Ecce unde, et quo, ecce qua, et quomodo, quod superius proposuisse me recolo. Ex obedientia per pietatem, cum humilitate ad pacem. Nescio si compendiosius recapitulari potuit quod superius prolixior oratio copiosius digessit. Memento, et tu talibus floribus viam tuam sternere, si cupis pascha floridum celebrare. Boni flores obedientia et misericordia, boni flores humilitas et pax. Ecce, inquis, de floribus, et ubi sunt fructus. Vultis in Christo posse qui sint fructus servatæ obedientiæ, vel impense misericordiæ quod factus est pro nobis obediens Patri usque ad mortem. Recole illud Apostoli: *Quod Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur; quod enim vivit, vivit Deo (Rom. vi).* Accipe et illud quis sit fructus quæsitæ pacis, vel susceptæ humilitatis. *Propter quod, inquit, et Deus exaltavit illum, et dedit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur cælestium, terrestrium et inferorum (Philipp. ii).* Ecce qualis transitus, ecce quam fructuosus. De morte ad vitam, de tribulatione ad gloriam; ecce pascha secundum, ecce pascha fructiferum: o qualis fructus vita et gloria! O fructus dulcis, o fructus sublimis, sempiterna vita cum summa gloria, et gloria summa cum vita sempiterna. Sed hos fructus Christus noluit comedere solus, quinimo dispersit dedit pauperibus. Et jam: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur. Unus quisque autem in suo ordine. Primitiæ quidem Christus, deinde qui sunt ejus (I Cor. xv).* Et in loco, ubi dictum est: *Non populus meus vos, jam dicitur eis, filii Dei viventis (Os. i).* *Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita et per unius obedientiam justii constituuntur multi. Si enim in unius delicto mors regnavit per unum, multo magis abundantia gratiæ, et donationis, et justitiæ accipientes in vita regnabunt per unum Jesum Christum (Rom.*

v). Scientes igitur quis sit fructus obedientiæ immortalitas vera et incorruptio vitæ æternæ, accurramus omnes cum magna festinatione in Bethaniam, subjicientes nos ad omnem obedientiam. De ejus fructu nihil diffidentes, sed sine ulla hæsitatione tenentes, quia oportet corruptibile hoc inducere incorruptionem, et mortale hoc inducere immortalitatem.

Sed quia secundum Apostolum corporalis labor ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia valet promissionem habens vitæ quæ nunc est, et futuræ, transeamus per montem Oliveti exercentes nos ad pietatem, scientes absque dubio, quod accepturi simus oleum pro oleo, oleum lætitiæ pro oleo misericordiæ. Beati enim misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur. Nec vos pudeat sedere in asino, vel recumbere in novissimo loco, non ignorant quoniam Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Nihil itaque fiat per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitantes; non quæ scæ sunt singuli considerantes, sed quæ aliorum, libenter, ut arbitror, nos humiliamus, sive veræ humilitationis fructum attendimus. Absque dubio sicut omnis qui se exaltat humiliabitur, sic omnis qui se humiliat exaltabitur. Cogita tamen quæ sit exaltatio, ista ut agnoscas quem fructum habeat humiliatio vera. Quale aut quantum putas possidere regnum cælorum: nam ipsum arbitror veræ humiliatiōnis fructum. Beati enim pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum; ecce quo ordine, ecce quo fructu, vel sine debeamus procedere, et in Hierusalem tendere. Profecto si hoc ordine incedimus, si hac intentione properamus, Hierusalem appropinquamus; si obedientiam cum charitate et humilitate servamus, veram quam quærimus pacem citius invenimus. O stultum, o cæcum qui studiose non properat ubi pacem, et pacem veram inveniat! Vultis tamen fructum ejus agnoscere, ut inde colligere valeatis quantum ad eam obtinendam oporteat properare: *Beati, inquam, pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur (Matth. v).* O fructus mirabilis, o fructus singularis, o quanta gloria servi, et servi tam indigni fieri filium Dei. Quid ei, quæso, jam sapere, vel satisfacere possit quem hujus fructus concupiscentia non trahit. Si hunc fructum esurimus, si eo frui desideramus, veræ paci studeamus. Teneamus interim pacem quam nobis Christus reliquit, et securi expectemus illam quam promisit: *Pacem, inquit, relinquo vobis, pacem meam do vobis (Joan. xiv).* Non turbetur itaque cor tuum, neque formidet, et pacem habes quam tibi Christus reliquit, et servare te voluit. Sed forte, et illam quæris quænam sit quam Christus promisit, vel suam nominavit. Sed quibus, quæso, verbis explicare possum quæ sit illa pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum. Curramus itaque per pacem ad pacem, per pacem internam ad pacem æternam. Nam est pax quæ est tantum exterius, et est pax quæ est tantum interius, et est pax quæ est simul interius et exterius. Prima porti-

net ad solam carnem, secunda ad solam mentem, A
 tertia ad mentem simul et carnem. Primam et secun-
 dam in hac vita, nunquam tamen simul habere
 possumus, quas semper in moribus disparibus seorsum
 et seorsum videmus, tertiam in futura tantum
 vita speramus, unde et æternam nominavimus. Primam
 venit Christus destruere, secundam statuere, tertiam
 dare, sed in futurum tamen reservare. De prima dicit :
Non veni mittere pacem in terra, sed gladium (Matth. xi).
 De secunda et tertia illud intelligimus quod et jam supra
 posuimus : *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis* (Joan. xii).
 Detestemur itaque illam quam Christus damnavit, amemus
 illam quam Christus docuit, speremus illam quam Christus
 nobis reposuit, quia fidelis est qui promisit. Amemus
 internam, speremus æternam. Illa ad florem, ista pertinet
 ad fructum ; illa ad pascha primum, ista pertinet ad pascha
 secundum. Qui adhuc amat primam, relinquat eam, et
 transeat ad secundam, certus quod per ipsam transiturus
 sit ad tertiam. Qui ad secundam transit, jam pascha
 primum, jam pascha floridum celebravit. Quid de
 secunda ad tertiam, secundum jam transitum fecit, et
 de ejus fructibus gustavit, ad secundum pascha jam
 transit cuius celebratio sempiterna erit. Ecce de floribus,
 ecce de fructibus tentamus : istos desideremus, illos, ut
 in æternum fuit, mereamur, et de æterna celebritate sine
 fine lætemur.

SERMO IN DIE PASCHÆ.

Pascha nostrum immolatus est Christus, fratres,
 Scripturas scitis et virtutem earum. Ideo sermo noster
 ad vos non erit doctrina, sed admonitio, et notorum ad
 memoriam revocatio. De quo fonte enim bibo ego, bibitis
 et vos. Ubi haurio hauritis et vos. Si ego haurio aquas
 in gaudio de fontibus Salvatoris, hauritis et vos. Judicate
 ergo tanquam spirituales utrum aqua quam vobis propinabo
 fluat de medio fontium, an sit hausta de fontibus
 Salvatoris. Pascha nostrum immolatus est Christus. Fructuosa
 Domini passio, et gloriosa ipsius resurrectio, non solum
 facta sunt et signa, sed insuper remedia. Non solum sunt
 veritas et figura, sed etiam medicina. Veritas sunt quia
 vere qui mortuus est ex infirmitate resurrexit ex virtute.
 Signa sunt et figura, quia mortuus est et resurrexit ut
 peccatis mortui iustitiæ vivamus. Medicina sunt, quia
 mortuus est propter delicta nostra, et resurrexit, propter
 justificationem nostram. De exemplo ergo et remedio
 passionis, et de remedio et exemplo resurrectionis pro
 modulo nostro prosequamur. Christus factus est obediens
 usque ad mortem, humilitatis perfectæ et charitatis
 consummatæ dedit nobis exemplum. Quæ sit autem vera
 humilitas et non ficta, ipsis verbis expressit loquens ad Patrem,
 dicens : *Non sicut ego volo, sed sicut tu* (Matth. xxvi).
 Hæc est vox veræ humilitatis, quæ semper humanæ
 voluntati præponit divinam, et in hoc ab humanis in
 divina dirigitur. Nec hoc solum, sed etiam

alterius hominis, non solum majoris vel partis, sed etiam
 inferioris voluntatem suæ præponit. Contraria vox
 superbiæ est ; non sicut tu, sed sicut ego, cuius proprium
 est suam præponere voluntatem ; non solum hominis
 alterius voluntatem, sed etiam divinæ, et in hoc a
 divinis in ima demergitur. Humilis ergo non suam,
 sed Dei facit voluntatem. Superbus vero non Dei,
 sed suam facit voluntatem ; humilis non suam, sed
 Dei quærit gloriam. Superbus vero non Dei, sed
 propriam quærit gloriam. Humilis ædificat super
 petram, superbus super arenam. Omnes ergo superbi
 discipuli sunt diaboli qui est rex et magister super
 filios superbiæ. Omnes vero humiles discipuli sunt
 Christi, qui ad hoc ut humilitatem doceret et fieret
 magister humilitatis, humilis factus est : unde et
 gloriatur in discipulis, humilis in humilibus dicens :
Ecce ego et pueri mei quos dedit mihi Dominus
 (Isa. vii). Tales enim dat Filius, trahens eos ad
 Filium, iuxta illud : *Nemo venit ad me, nisi Pater
 meus traxerit eum* (Joan. vi). Qui veniunt ad
 Filium tracti a Patre, non inviti veniunt, sed sine
 coactione, sine necessitate, voluntate, amore et in
 cordis vinculo. In hoc enim Pater trahit ad Filium
 humiles, quod eis revelat Filium. Unde : *Abcon-*
disti hæc a sapientibus, et revelasti ea parvulis
 (Matth. xi). Filius autem ad se venientes non foras
 eiecit, sed benigne suscipit. Et ut probet eos an eum
 diligant, fasciculum myrrhæ eis apponit, de quo et
 ipse comedit, sicut et de torrente bibit transiens
 per foramen acus, per angustias scilicet passionis.
 Ipsi vero præ amoris magnitudine non sentiunt
 amaritudinem myrrhæ gloriando in tribulatione.
 Unde unus ex illis ait : *Scimus quia neque mors,
 neque vita poterit separare nos a charitate Christi*
 (Rom. viii). Charitatis etiam consummatæ exemplum
 nobis in ipsa sua immolatione dedit, orando pro
 inimicis. Quam descripsit, ubi ait : *Nemo majorem
 charitatem habet quam ut animam suam det pro amicis
 suis* (Joan. xv). Dominus vero Jesus animam suam,
 cum essemus inimici posuit, et in hoc charitatem
 suam commendavit. Quam Apostolus supereminere
 scientiæ dicit. Quam quidem comprehendere non
 possumus, nisi fuerimus radicati et fundati in
 charitate. Radicati ad similitudinem arboris, fundati
 ad similitudinem domus, fundati per dilectionem
 Dei, per quam sumus domus Dei, et templum, et
 Deus habitat in nobis. Radicati per dilectionem
 proximi per quam sumus arbores fructiferæ proferentes
 folia protectionis, et fructum sustentationis. Qui
 autem sic sunt in charitate radicati et fundati,
 possunt comprehendere quæ sit latitudo et longitudo,
 et altitudo, et profundum charitatis cum omnibus
 sanctis. Latitudo charitatis in hoc consideratur
 ut diligatur inimicus, longitudo ut perseveretur usque
 in finem. Altitudo ut omnia fiant propter Deum.
 Profundum vero charitatis in hoc attenditur, ut
 homo nil boni sibi ascribat, sed totam gratiæ Dei,
 cui causas investigare est nimis profundum, excedens
 sensum humanum, scilicet eum huic induet,

illum vocat. Unde Apostolus : *O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia ejus (Rom. xi)*. Medicamento humilitatis sanatur morbus totius elationis. Dono charitatis curatur infirmitas cupiditatis. Per hæc duo scilicet superbiam et concupiscentiam habitabat in nobis princeps hujus mundi, per superbiam in mente, per concupiscentiam in carne. Sed nunc princeps hujus mundi ejectus est foras per gratiam Christi; unde ipse ait : *Ecce eicio dæmonia, et perficio sanitates (Luc. xiii)*. In hoc quod peccata dimittuntur, dæmonia ejiciuntur. In hoc quod virtutes mentibus infunduntur, sanitates perficiuntur.

De remedio passionis de cætero dicendum est quod in justitia et misericordia intelligitur. Salvator enim noster, cum sit omnipotens, solo verbo virtutis suæ potuit hominem liberare de potestate tenebrarum. Sed in nostra liberatione maluit uti justitia quam potentia, quia diabolus amator est potentiae, desertor justitiæ. In quo homines magis eum imitantur qui affectant potentiam et exosam habent justitiam. Quæ est illa justitia? Audite. Christus innocens est, et immunis ab omni peccato, solus inter mortuos liber non habens causam peccati sub auctore peccati. Sicut ipse ait : *Venit princeps mundi hujus et in me non habet quidquam (Joan. xiv)*. Tota enim possessio hostis antiqui est peccatum, qui data est in hæreditate terra sterilis, spinis et sentibus plena, terra, cui maledixit Dominus, cui ceciderunt funes in obscuris et tenebrosis. De hac tota substantia ejus nihil invenitur in Christo, occidit tamen innocentem, et ideo jussus est recedere a nocentibus confugientibus ad Christum. Occidit eum qui nil debuit morti, et jussus est recedere a debitoribus mortis credentibus in eum qui pro eis mortuus est. Misericordia autem nostræ redemptionis in hoc insinuat, Christus sola charitate, nostræ miseræ compassionem Patri obediens mortem pertulit, et in hoc ipso apud Deum Patrem multum meruit, omneque meritum suum suis membris concessit. Et in sua passione eum qui mortis habebat imperium destruxit, et hominis reatum expiavit, et peccatorem beo Patri reconciliavit, et sicut David Goliath gladio proprio occidit, sic Christus diabolum propriis armis peremit. Quæ fuerunt arma diaboli quibus mundum vicit, et a Christo victus est? Mors, quia auctor peccati ideo ex divina sententia mortem corporis inferre potuit quibus voluit, ideoque homines timore obnoxii erant peccati vel diaboli servituti, et quælibet patiebantur ne morerentur. Unde Job ait : *Pellem pro pelle, et omnia dabit homo pro anima sua (Job ii)*. Salvator vero voluntarie mortem suscepit, et moriendo mortem destruxit, et sic homines a timore mortis eripuit. Unde sancti jam mortem timent, sed cupiunt dissolvi et esse cum Christo. De hoc remedio ait Salvator : *Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, sic exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in eum non*

A pereat, sed habeat vitam æternam (Joan. iii).

Nota est vobis historia qualiter filii Israel murmurantes percussi sunt ab ignitis serpentibus in deserto. Tunc Moyses præcepto Domini serpentem æneum in pertica erexit, ad quem filii Israel aspicientes sanabantur a morsibus serpentinis. Per hunc serpentem æneum in pertica exaltatum intelligimus Christum crucifixum, quia per serpentem mors intravit in mundum, ideo mors per eum figuratur. Serpens ille æneus similitudinem habuit serpentis sed non habuit venenum. Sic et Christus similitudinem habuit carnis peccatricis, sed non habuit venenum peccati. Quid, si peccati venenum haberet, a veneno peccati non liberaret. Quoties ergo a serpentibus percuitur, id est, dæmonibus vulneramur, ad hunc serpentem aspiciamus oculo carnis et oculo mentis : oculo carnis per imitationem exempli, ut crucifigamus carnem cum vitiis et concupiscentiis; oculo mentis per fidem remedii dicendo cum Petro : *Quia non est aliud nomen in quo oporteat nos salvos fieri (Act. iv)*, et sine dubio perfecte curabimur ab omni plaga, et per imitationem exempli sanabimur ab omni actu peccati, per fidem remedii purgabimur ab omni reatu, hoc est infirmum Dei quod est fortius hominibus. Quis enim hominum potuit facere quod Christus per mortem suam effecit? Nullus, imo nec totus mundus, hoc est stultum Dei quod est sapientius hominibus. Quis enim hujus sacramenti potest penetrare profunditatem? Nunc de remedio resurrectionis dicendum est : Pascha nostrum immolatus est Christus. Pascha interpretatur *transitus*, qui pertinet ad resurrectionem, imo transitus Domini ipsa est resurrectio Domini, unde dies præsens dies Paschæ, et dies resurrectionis dicitur. Christus enim resurgens ex mortuis transivit de morte ad vitam, de corruptibilitate ad incorruptionem, et in hoc factus est pascha nostrum, quia in illo et per illum transimus de tenebris ad lucem, de vitiis ad virtutes, de hoste ad patrem, de morte ad vitam.

Et videte quomodo constat quia justus ex fide vivit. Ubi ergo non est fides, nec justitia, ibi non est justitia nec vita. In morte autem Christi fides ejus, et jam in apostolis mortua est; quia, percusso pastore, dispersæ sunt oves. Ipso autem resurgente et discipulis suis apparente, reformata est fides in apostolis. Insuper accensa sunt corda, et inflammata amore et desiderio immortalitatis et futuræ beatitudinis et sic intus vivificati et justificati transmigraverunt de infidelitate ad fidem, de peccato ad justitiam, et sic de morte animæ transierunt ad vitam : *Hodie namque*, ut dicit Apostolus, *datum est Christo nomen quod est super omne nomen (Philipp. xxi)*. Ab æterno quidem habuit nomen quod est super omne nomen secundum divinitatem, et in sua incarnatione quidem nomen datum homini per gratiam, sed quod hucusque latuit per resurrectionem in palam venit. Ideoque Dominus tot argumentis ipsam resurrectionem probavit. Quia ipsa con-

stante, cætera constant, ipsa enim est quasi basis sub columna, quasi fundamentum fundamentorum, cui omnes articuli fidei inniuntur. Unde apostolus totam summam nostræ salutis in ipsa posuit dicens : *Si corde credideris, et ore confessus fueris quia Deus suscitavit eum a mortuis, salvus eris (Rom. x).* Hanc igitur non solum credere, sed etiam in jugi memoria tenere debemus. Unde Apostolus ait ad Timothæum : *Mementote Dominum Jesum resurrexisse a mortuis (II Tim. II).* Sicut enim ex cupiditate quæ est radix omnium malorum oriuntur mala desideria, et nociva quæ mergunt hominem in perditionem et in interitum, sic ex assidua resurrectionis memoria nascuntur sancta desideria, et affectiones piæ, mundi contemptus, amor æternorum, et mutatur homo in virum alterum, et spiritualis efficitur. Una igitur resurrectio Domini secundum carnem, geminam nostram resurrectionem efficit, et animarum in præsentii, de qua dicit Joannes in Apocalypsi : *Beatus qui habet partem in prima resurrectione, quia non lædetur a morte secunda (Apoc. xx),* et resurrectionem corporum in futuro. De qua Apostolus : *Et reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ (Philipp. III).* Restat de exemplo resurrectionis, de quo dicit Apostolus : *Quomodo Christus resurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ ambulemus (Rom. vi).* Jam nos igitur innovati, et in novitate vitæ positi ambulemus de novitate in novitatem, de claritate in claritatem, de virtute in virtutem : nam in eadem virtute de gradu in gradum procedimus.

Has autem interiores processiones, spirituales profectus, incrementa virtutum figurant istæ exteriores processiones quas his diebus solemnius frequentavimus, quas cum magna devotione nos celebrare decet, gaudentes tum de resurrectione capitis nostri, tum de resurrectione mentium quæ erit in futuro, Sed præcipue de resurrectione Jesu Christi quæ est causa nostræ geminæ. Ideoque summa gaudiorum inde est, quod cantamus : Christus resurgens ex mortuis, etc. Interiores vero processiones omni quidem tempore faciendæ sunt, sed potissimum hac solemnitate quæ non solummodo aguntur, sed præsentantur. Ut autem utiliter fiant, duo sunt necessaria, scilicet cithara et psalterium. Non quidem materialia, sed eorum significata. Cithara sonat ab inferiori, et ideo significat vitiorum mortificationem, psalterium vero sonat a superiori, et ideo significat honorum operum exhibitionem. Qui citharizat et non psallit, vel psallit et non citharizat, non procedit, non proficit, quia neutrum sine altero reddit sonum jucundum, quia psalterium jucundum cum cithara; quia, sicut scriptum est : *Honor regis judicium diligit (Psal. xcvi),* honorem summo regi damus, cum de beneficiis gratias referimus. Sed hic honor judicium diligit, quo mala puniuntur, et vitia mortificantur, quia non est speciosa laus in ore peccatorum. Nam solos rectos decet laudatio. Unde

etiam Apostolus docens nos hanc paschalem solemnitatem celebrare, ait : *Expurgate vetus fermentum (I Cor. v).* Vetus fermentum vocat quodlibet mortale peccatum, quod nos corrumpit, et veteres et acidos reddit. Unde idem Paulus præmisit : *Modicum fermentum totam massam corrumpit (ibid.).* Unum enim peccatum, peremptorium omnia bona merita reddit inutilia, et ad salutem insufficientia, juxta illud : *Qui offendit in uno, omnium est reus (Jac. II).* Quod non est scilicet intelligendum quasi qui unum peccatum habet omnia habeat, et pro omnibus sit puniendus, nec etiam de virtutibus concedimus, quod qui unam habet, omnia habeat. Dicit enim Hieronymus quod hæc est philosophica sententia. Qui unam habet virtutem, omnes habet, sed non divina. Nec, inquit, curæ est quid dicat Aristoteles; sed quid Paulus? Quomodo ergo intelligendum est, qui offendit in uno, omnium est reus? Nunquid qui facit furtum, reus est homicidii, adulterii, sacrilegii et aliorum? Esse reum alicujus non uno modo dicitur. Aliter enim quis dicitur reus peccati, aliter reus capitis. Reus peccati est aliquis, id est, dignus ut pro peccato puniatur. Reus est capitis, id est dignus ut caput amittat. Sic, cum dicitur : *Qui offendit in uno, omnium est reus, non intelligitur omnium peccatorum, quasi pro omnibus puniendus, sed intelligitur omnium bonorum quæ fecit, ut illa amittat. Ut si quis novem præcepta faciat, et unum solum transgrediat, offendens in uno, factus est omnium reus, id est, dignus ut meritum novem præceptorum amittat, quia efficacius est unum transgressum ad damnationem, quam novem impleta ad salutem. Hanc autem sententiam confirmat Salomon, dicens : *Qui in uno offendit multa bona perdat (Eccle. ix).* Iste igitur tres auctoritates, scilicet modicum fermentum totam massam corrumpit, et qui offendit in uno, omnium est reus, et qui offendit in uno multa bona perdat, juxta eumdem sensum intelligendæ sunt. Vobis igitur, fratres, qui multo tempore laudabiliter vixistis, providendum est ne modicum fermentum totam massam bonorum meritorum corrumpat; ne in uno offendentes sitis omnium rei, et multa bona perdat; ne igitur hoc contingat juxta Apostolum, paschalem solemnitatem in animis celebrare. Panis azymus absque fermento est, si gignat sinceritatem, scilicet puritatem a vitis. Per hoc autem quod est solidus, designat veritatem, scilicet bonorum operum exhibitionem. Sinceritas partim ad citharam, veritas ad psalterium. Sed ecce est aliquis qui vitia mortificat et bona agit, sed omnia retorquet ad propriam gloriam. Iste procedit, sed non proficit, quia Dei gloriam non requirit. Unde Dominus per Prophetam : *Exsurge gloria mea, exsurge psalterium, et cithara (Psal. xxxvi).* Nil enim prodest portare citharam et psalterium, nisi fiat totum propter Deum. Debemus enim declinare a malis et insistere bonis, ad Dei laudem et gloriam. Unde Apostolus : *Vir est imago et gloria Dei (I Cor. xxi);* vir in vitiorum mortificatione,*

imago in bonis agendis. Quis enim dicit se in Christo manere, debet sicut et ipse ambulavit et ipse ambulare, hoc est eum imitari, et ideo imago ab imitando scilicet, gloria Dei, ut Deus non ipse vir per omnia glorificetur. Hanc eandem processionem Dominus designat, ubi ait: *Surge, tolle grabatum tuum, et vade in domum tuam* (Marc. 11). Surge a vitiis, tolle grabatum tuum, id est, porta a quo portaberis, id est, sicut frater tuus tolerabat infirmitates tuas, sic tu tolera infirmitates fratris tui, et hæc faciendo ambula per rectam intentionem in domum tuam, id est, paradisum ut omnia facias propter spem futuræ vitæ. Nemo cum uxore Lot retro respiciat, vel quasi canis ad vomitum redeat, velcum filiis Israel in Ægyptum ad ollas mente eat, quis, juxta Veritatem: *Nemo mittens manum ad aratrum* (Luc. ix), etc. Nunc igitur summam videamus unde hæc processio incipere debeat, et quousque pervenire, vel procedere. Mens igitur lætetur, spiritus exsultet, os, lingua novum canticum depronant. Manus sinistra tympanizet, vel citharizet. Dextra manus psallat, imo utraque manu utamur pro dextera, ut omnia interiora et exteriora laudem

A et gloriam Deo concrepent, ut totus homo tendat ad Deum, juxta illud: *Levemus corda cum manibus in caelum, ut qui totum fecit totum possideat* (Thren. 111). Sic igitur procedamus donec occurramus omnes in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi obviam Christo in aera. Deus bonus pastor, qui posuit animam suam pro ovibus suis, introducat nos in veram terram promissionis, in terram viventium, quæ fuit lacte et melle. Hæc terra viventium est nobis promissa a Christo qui est Dei virtus et Dei sapientia, quam terram dabit nobis in hæreditatem, quando manifestabit se nobis ducens ad paternam visionem, ad summi boni fruitionem, ad omnium deliciarum affluentiam. Et nos egredientes et ingredientiæ pascua inveniemus. B Egrediemur per sensum carnis, et pascua inveniemus in lacte humanitatis Christi. Ingrediemur per sensum rationis, et pascua inveniemus in melle divinitatis ejus. Ibi erit æterna satietas, gaudium plenum quod nemo tollet a nobis, quia æternum hoc erit in fine sine fine, ad quem nos perducat ipse auctor pietatis. Amen.

DE EXTERMINATIONE MALI ET PROMOTIONE BONI.

TRACTATUS PRIMUS.

CAPUT PRIMUM.

Quid est tibi, mare, quod fugisti; et tu Jordanis, quia conversus es retrorsum? (Psal. cxliii.) Exclamatio est vox ista Prophetæ, cum admiratione; admiratio cum exultatione. Videbat enim divinum quoddam miraculum; nec unum tantum, sed geminum, utrumque magnum, utrumque mirum, utrumque valde stupendum. Videbat mare ante conspectum Israel fugere; videbat Jordanem cursus sui impetum in fontem reflectere; videbat utrumque Hebræo populo cedere et proficiscentibus liberum iter relinquere. Quid horum non novum, quid horum non mirum? Utrumque ita contemplabatur, et ad utrumque mirabatur, et de utroque gratulabatur. Exclamat ergo in voce exultationis et confessionis: *Quid est tibi, mare, quod fugisti: et tu, Jordanis,* D *quia conversus es retrorsum?* Primum miraculum fit in exitu Israel de Ægypto, secundum autem fit in exitu Israel de deserto. Quis mihi tandem aliquando det perfecte deserere regionem dissimilitudinis: quis mihi dare possit introire in terram promissionis, ut æque videre possim fugam maris, et conversionem Jordanis? Pulchrum spectaculum, satisque jucundum videre aquam maris fugientem, videre aquam Jordanis revertentem, amaram recedere, dulcem reflucere, amaritudinem deficere, dul-

C cedinem redundare. Quisquis hæc vides, miror si non et ipse exclames: *Quid est tibi, mare, quod fugisti; et tu Jordanis, quia conversus es retrorsum?* Nunquam solent fieri hujusmodi miracula, nisi ante veros Judæos, nisi ante bonos Hebræos.

CAPUT II.

De gemina confessione, et gemina promotione.

Confessio facit Judæum, transitus facit Hebræum. Judæus siquidem *confitens*, Hebræus *transiens* interpretatur. Et est confessio vera, et est confessio ficta. Similiter est transitus bonus et est transitus malus. Confessio vera facit Judæum verum, et transitus bonus facit Hebræum bonum. Ascribere tibi mala tua, ascribere Deo tuo bona tua, confessio vera, confessio recta. Illa est criminis, ista est laudis; utraque sane utilis, utraque laudabilis. Similiter est duplex transitus; uterque quidem bonus, uterque necessarius. Qui transit de malo ad bonum, bene quidem transit; et qui transit de bono ad optimum, bonum et ipse transitum facit. Cognosce ergo, et confitere mala tua, et noli in ipsis remanere; sed transi ea, et factus est transitus primus, et confessio prima. Similiter confitere Deo de bonis tuis, lauda ipsum pro bonis suis, et noli torpere in ipsis: sed nitere quantum potes ad meliora, et transi ad optima, et factus est transitus secundus, et confessio secunda.